

De geur van miljoenen

Ander werk van Merijn de Boer

Nestlieders (verhalen, 2011)

Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs 2012

De nacht (roman, 2014)

't Jagthuys (roman, 2016)

Merijn de Boer

De geur van
miljoenen



Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2018

Copyright © 2018 Merijn de Boer
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij bv, Weteringschans 259, 1017 xJ Amsterdam.

Omslag Bram Kleiweg
Omslagbeeld René Magritte, *Les belles relations*,
1967 c/o Pictoright Amsterdam 2018 / Scheidweiler
Collection, Brussel, België / Bridgeman Images
Foto auteur Chantal Heijnen

ISBN 978 90 214 1210 8 / NUR 303
www.querido.nl

Voor Sabrina

Inhoud

Een acrobaat in Accra	9
De geur van miljoenen	32
De Jaguar	43
De registermakers	59
Wafelbakker	63
Uit liefde voor Vestedijk	81
De remise	101
In slechte handen	111
Een vaderfiguur	123
Darren	147
Kwieke burens	165
Het cassettebandje	191
Verantwoording	207

Een acrobaat in Accra

Opeens kreeg ik een sms van Leendert. Hoelang had ik niets meer van hem gehoord, afgezien van de obligate kerstkaart? Zeker vier, misschien wel vijf jaar. Boven zijn bericht stond een lang, raadselachtig telefoonnummer, een getallenreeks met veel enen en drieën. *Ha Quibbe*, schreef hij, *zie je mogelijkheid mij morgen om halfvier af te halen van Schiphol? Zou het erg waar-deren. Groet, Leendert.*

Ja hoor, best, schreef ik terug, *blijf je logeren?* Maar daar reageerde hij niet meer op.

‘Leendert komt naar Nederland. Hij eet waarschijnlijk morgen mee,’ zei ik tegen Frederique, ‘en misschien blijft hij ook wel logeren.’

Ze reageerde daar nogal koeltjes op, zoals ik trouwens wel had verwacht. Ik had me er inmiddels bij neergelegd dat het contact tussen mijn vrouw en mijn beste vriend altijd moeizaam zou blijven. Toen Leendert negen jaar geleden naar Ghana vertrok, verdacht ik haar ervan daar blij mee te zijn. In ieder geval wan-

trouwde ik haar troostende woorden. Ik was zelf kapot van zijn vertrek.

Lang dacht ik dat hun moeizame omgang het gevolg was van hun karakters. Ze waren allebei moeilijk, eigenwijs en tegendraads. Reden waarom ikzelf, conflictvermijdende *pleaser*, zo op ze gesteld was. Ik bewonderde hun moed om niet altijd maar behaagzuchtig te zijn. Maar elkaar mochten ze niet zo. Juist omdat ze zo op elkaar lijken, dacht ik altijd. Tot ik – later – bedacht dat het veel simpeler was: zoals je de ex van je geliefde hartgrondig kon haten, zo kon je ook de beste vriend van diegene haten. Vooral omdat mijn boezemvriendschap met Leendert van grotere betekenis was dan die paar relatietjes met vrouwen die ik had gehad. Allemaal leuke en lieve meisjes maar echt verliefd was ik toch niet. Verliefd worden leerde ik van Frederique.

Al in de aankomsthal van Schiphol merkte ik dat er iets in hem was veranderd. We waren allebei altijd nogal stijve jongens geweest, zowel hij als ik opgegroeid in een gezin waar liefdevolle afstandelijkheid de norm was: er werd wel van elkaar gehouden maar dat werd nooit gezegd, een vader en een zoon gaven elkaar een hand (met uitgestrekte arm) en het uiten van emoties was uit den boze. Mijn vader zei steevast: ‘Het belangrijkste is dat je altijd beleefd bent.’

Leendert en ik hadden elkaar leren kennen in Amsterdam, toen we lid werden van het corps. Tijdens de ontgroening stonden we naast elkaar in de appèlrij en twee weken later belandden we in hetzelfde dispuut. We werden onmiddellijk boezemvrienden. Waarschijnlijk vonden we elkaar vooral in die verstandelijke ingeto-

genheid. We lazen bovendien allebei veel (wat onder corpsleden heel ongebruikelijk is), hadden allebei een enigszins ongebruikelijke naam (ook dat bond ons!) en voelden de toon en de humor van de ander feilloos aan. En omdat we elkaar, net als onze vaders, altijd een hand hadden gegeven, strekte ik in de aankomsthal mijn arm al uit, in afwachting van zijn vingers die weldra in mijn handpalm zouden landen.

Maar in plaats daarvan sprong hij in mijn armen, waarna hij me stevig vastklemde. Hij aaide zelfs heel lichtjes over mijn rug. Ik voelde me volkomen ongemakkelijk.

Nadat ik mezelf onhandig had losgemaakt, na een bereidwillig klopje op zijn schouder, liepen we samen naar de parkeerplaats. ‘Heb je geen tas bij je?’ vroeg ik. Maar hij schudde zijn hoofd. Hij droeg een linnen overhemd en een blauw katoenen jasje. Hij zag eruit als iemand die een ommetje was gaan maken en toen ineens in het vliegtuig naar Nederland was beland.

Hij kwam niet zo goed uit zijn woorden, in die zin was er weinig veranderd. Hij maakte zijn zinnen vaak niet af en vroeger had ik die altijd behulpzaam aangevuld, maar nu was ik nog te zeer van mijn *à propos* om hem te helpen. ‘Er is zo ontzettend... zo ongelooflijk veel... Maar ik ben erg moe. Misschien moet ik eerst even...’

‘Een dutje doen?’ hielp ik toch maar.

‘Ik zou inderdaad graag even... De avond voor de vlucht geen minuut... En in het vliegtuig natuurlijk ook niet. Het is altijd weer zo’n ongelóóflijk krappe...’

‘Bedoening.’

‘Ja. En... Nou, weet je...’

‘Het komt allemaal wel,’ stelde ik hem gerust. ‘We rijden rustig naar huis, daar ga je lekker even slapen en dan praten we tijdens het eten wel bij. Je krijgt trouwens de groeten van Frederique. Ze kan er vanavond helaas niet bij zijn.’

Maar al in de auto viel hij met open mond in slaap. Zo stil mogelijk reed ik naar huis, waarbij ik de drempels in onze woonwijk met grote voorzichtigheid beklom. Eigenlijk was ik wel blij dat hij sliep. Ik woonde inmiddels als een echte burgerman in een middenklassenwijk in Voorschoten (ander soort buurten had je er eigenlijk niet). Leendert had me hier waanzinnig mee kunnen pesten. Maar voorlopig bestudeerde hij alleen de achterkant van zijn oogleden.

Nadat ik hem had achtergelaten in de logeerkamer, liep ik enigszins teleurgesteld naar beneden. Het was borreltijd, Frederique was er niet en ik had me er van tevoren op ingesteld om nu bier te gaan drinken met mijn oude vriend. De glazen stonden al klaar op het aanrecht. Wat kon ik doen om de tijd te doden? Ik besloot wat te bladeren in het *Verzameld werk* van F. Springer. Een schrijver naar mijn hart! Door en door fatsoenlijk.

Maar ondanks de literaire baksteen op mijn schoot konden mijn gedachten zich moeilijk losmaken van de man die een verdieping hoger lag te ronken. Ik twijfelde er niet aan dat hij onmiddellijk in slaap was gevallen, zoals hem dat in de auto ook was gelukt. Al die bizarre plekken waar ik hem ooit slapend had aangetroffen! Op een ochtend vond ik hem in de gang naar

zijn kamer, met zijn borreljasje nog aan en zijn wang op de smerige, ongedweilde vloer. Hij had het nét niet tot aan zijn bed gered. Ook was hij een keer op straat in slaap gevallen, voor de deur van ons studentenhuis. Wegens overmatige dronkenschap had hij vroegtijdig de sociëteit verlaten, om er thuis achter te komen dat hij geen sleutel bij zich had. Pas bij het ochtendgloren troffen we hem aan, naast een alweer gefossiliseerd spoor braaksel.

Hij was niet eens op mijn huwelijk geweest, alweer acht jaar geleden. Ik had hem als getuige gevraagd, vanzelfsprekend gezien onze boezemvriendschap. Hij zat toen net een jaar in Ghana. Ik had er natuurlijk alle begrip voor dat hij vanwege de afstand niet kon helpen met de voorbereidingen. Als je er maar bent, dat is voor mij het belangrijkste, drukte ik hem op het hart. Eerst zei hij: ik moet het overleggen met Katja. Tuurlijk, antwoordde ik, logisch! Ze hadden een dochtertje van een paar maanden. Een week later belde hij om te zeggen dat hij erbij zou zijn. Maar een paar dagen voor het huwelijk zegde hij af. Het wordt lastig met Zinaïda, legde hij uit. Ze wilde niet aan de borst en de flesvoeding ging ook niet van een leien dakje, vandaar... Er volgde een erg lange verhandeling over hun huilbaby, die was vernoemd naar een heldin van die tranentrekker Toergenjev. En ik kon op zoek naar een andere getuige. Dan in godsnaam maar mijn broer, dacht ik toen ik had opgehangen.

Ik had, besepte ik, geen flauw idee hoe hij de laatste jaren zijn dagen had gesleten. Met bridgen, golfen en gin-tonics drinken? Ik wist wel dat het hem niet was

gelukt om in Ghana een baan te vinden. Al vroeg ik me af of hij er fanatiek naar gezocht had.

Tegen het einde van onze studententijd kwam het steeds vaker voor dat dispuutgenoten een vaste relatie kregen. Bij sommigen betekende dit dat ze zelden nog meegingen naar het café. Het zorgde zonder uitzondering voor afgunst onder de rest. Die richtte zich niet op de dispuutgenoot die versneld saai en burgerlijk was geworden (iets wat ons uiteindelijk allemaal te wachten stond, daar twijfelde niemand aan) maar op de vrouw die hem van ons had afgepakt. Als het hierover ging, was er altijd wel iemand die ‘de theorie van de gouden kut’ te berde bracht. Deze theorie kwam er kortweg op neer dat – maar ik hoef het misschien niet uit te leggen. De dispuutgenoot was slaafs geworden en vergat de regel dat vrienden altijd boven vrouwen gaan.

Destijds had ik nooit kunnen denken dat ook Leendert ooit op een dergelijke manier betoverd zou raken. En dat de theorie ook op hém, of liever gezegd op haar, betrekking kon krijgen.

Want eigenlijk dachten we allemaal dat hij homo-seksueel was. Hij had wel een enkele keer een vrouw ‘gepenetreerd’ (deze formulering gebruikte hij zelf), maar dit had hij toch vooral uit beleefdheid gedaan. ‘Om haar,’ zoals hij de volgende ochtend aan de keukentafel verklaarde, ‘niet te beledigen.’ Die twee of drie keer in al die jaren dat hij ’s ochtends een meisje had uitgelaten, hadden nogal doortastende types betroffen, die zich niet hadden laten ontmoedigen door zijn gebrek aan toeschietelijkheid. Het was uiteinde-

lijk zijn laveloosheid die de doorslag had gegeven. Ik herinnerde me dat ik er een keer ongewild getuige van was toen de (nogal passieve) penetratie plaatsvond. Ik opende net op het verkeerde moment de deur van zijn kamer. Half slapend lag hij op zijn rug op het verkrukelde bed, terwijl zij...

Het begon al te schemeren toen ik boven de douche hoorde aangaan. Schoon en zichtbaar opgeknapt stond hij even later beneden. Zijn huid had die amandelbruine kleur van een leven in de tropen. Hij bekeek het slapende beest dat op mijn schoot was gaan liggen, met het kopje op Springer. ‘Die kat van jullie leeft nog steeds?’

‘Julia is nog altijd onder ons inderdaad. Godzijdank. Ik moet er niet aan denken dat ze er niet meer is.’

Hij lachte spottend en informeerde of hij een boterham en een biertje kon krijgen.

Zo kende ik hem weer. Die omhelzing op Schiphol was vast een incidenteel gevolg geweest van slaapgebrek en een vermoeiende vliegreis.

‘Hoe was het ook alweer?’ vroeg ik terwijl ik twee pijpjes uit de ijskast pakte, ‘één biertje staat gelijk aan twee bruine boterhammen met kaas? Dan heb je die boterham niet meer nodig!’

‘Ja, ik geloof dat we zoiets zeiden inderdaad,’ zei Leendert ongeïnteresseerd.

‘Het was toch wel een ongelooflijk mooie tijd, hè? Weet je nog dat we vroeger weleens ouwe lullen spraken op een lustrum en dat ze dan zeiden: “Geniet er maar van, dit zal later de mooiste tijd uit je leven blijken.” En dat we dat mateloos somber vonden? De ge-

dachte dat het leven alleen nog maar bergafwaarts kon gaan... Het is nu twintig jaar geleden dat we ontgroening liepen en ik weet nu al dat die mannen gelijk hadden! Proost!

‘Proost. Ik ben het overigens niet met je eens. Ik kijk er met gemengde gevoelens op terug.’

Zei hij dit echt? Was dit weer zo’n knuppel in het hoenderhok van hem? In de contramine gaan en dan kijken hoe de ander reageert?

Ik wilde om opheldering vragen maar hij was me voor.

‘Ik hoor dat je de duurste tandarts van Voorschoten bent?’ Hij grijnsde.

‘Van wie hoorde je dat?’

‘Ik geloof dat Klapwijk me dat vertelde. Of nee, misschien was het Frits.’

‘O, spreek je die nog dan?’ En ik dacht erbij: o, dié spreek je dus nog wél?

‘Het kan ook Govert zijn geweest...’ Hij liet zijn ogen door de kamer dwalen en keek vermoeid naar onze paarse designstoel die we een jaar eerder in ruil voor drie maandsalarissen hadden gekocht. Het was wel jammer dat je er bepaald niet lekker op zat.

De sfeer was nog niet optimaal. ‘Kom, ik pak nog twee biertjes!’ riep ik. ‘Heb je die van jou al op?’ Hij zette de fles aan zijn lippen en leegde ’m met zijn illustere tempo. ‘Dan zet ik deze vast weg.’ Hij bekeek me geamuseerd terwijl ik de twee flesjes in gelid naast de deur naar de kelder zette, waar een leeg krat wachtte op de inzameling. Goed, ik was misschien een beetje burgerlijk geworden. Maar dat werden we allemaal op

den duur! Erg kinderachtig om je daartegen te verzetten. En toch voelde ik me niet helemaal senang onder zijn blik.

‘Frederique heeft haar fameuze lasagne gemaakt,’ zei ik terwijl ik twee nieuwe pijpjes uit de ijskast pakte. ‘We hoeven ’m alleen nog in de oven te schuiven...’

‘Is haar lasagne beroemd?’

‘Nou en of! O, kerel, wat hebben we elkaar lang niet meer gezien. Als je zelfs dát niet eens weet...’

Hij mompelde iets onaardigs. Als ik het goed verstond was het: ‘Hoe is je leven als je vooral bekendstaat om je lasagnes...’ Maar ik was er niet zeker van en ik schoof het maar op hun aloude moeizame relatie.

Ik leerde Frederique kennen in het laatste jaar van de studententijd. Ze was een keurig corpsmeisje: vader bij Shell, hockey, vroeger vioolles, moeder aan de sherry en een studie kunstgeschiedenis. Toen ik haar meenam naar een gala, barstte voor het eerst de bom: eerst werd Frederique boos omdat ik alleen maar met Leendert stond te praten aan de bar, terwijl zij er maar een beetje bij stond en saaie vragen moest beantwoorden van dronken dispuutgenoten die om de zoveel tijd kwamen langszwalken en zagen dat ze zich stond te vervelen (die verveling werd door hun komst eerder groter dan kleiner). Na haar woede-uitval verplaatste ik mijn aandacht geschrokken naar haar, met als gevolg dat Leendert zich terugtrok en ons alleen nog maar chagrijnig en zwijgend aankeek terwijl hij steeds onderuitgezakter tegen de bar aan leunde (uiteindelijk lazerde hij op de grond). Zo ging het in de periode daarna nog talloze malen: ik probeerde mijn aandacht

gelijkelijk over mijn vriendin en beste vriend te verdelen en telkens als het evenwicht werd verstoord, kreeg ik ervanlangs van de beledigde derde.

Toen ik ging samenwonen met Frederique, in een souterrain aan de Prinsengracht, raakte het evenwicht definitief verstoord. Leendert zocht andere dispuutgenoten op en dronk fanatieker dan eerder. Of nee, dat toch niet. Hij dronk altijd al fanatiek. Maar er was nu een zekere agressieve overgave in dat drinken geslopen.

Ik was dan ook opgelucht toen ik via via vernam (ik hoorde het dus niet van hem!) dat hij aan de haak was geslagen door een struise Duitse, wier eicellen niets liever dan bevrucht wilden worden en die op het punt stond uitgezonden te worden naar Ghana. Ze werkte voor een of ander staalbedrijf. Mooi nieuws! dacht ik. Dan zal hij eindelijk begrijpen dat je met een vrouw aan je zijde niet meer dagelijks naar het café kunt, want die Duitse zal hem toch ook af en toe willen zien. Maar het ondenkbare gebeurde: nu wilde *hij* niet meer mee naar het café. Zelfs niet op vrijdag. Ook anderen gaf hij nul op het rekest. Een van ons begon over de theorie.

Een paar weken later vertelde hij dan eindelijk rechtstreeks aan mij dat hij een vriendinnetje had. Ze vertrok wel naar Afrika binnenkort, dat maakte het lastig, zei hij. Maar een maand later was dat probleem opgelost. Hijzelf vertrok óók naar Ghana. Vervolgens kwam dat bericht over hun dochter, die in de jaren daarna nog drie broertjes zou krijgen. En ondertussen had geen van ons deze mysterieuze Katja ooit ontmoet.

Julia sprong op tafel en kroop bij mij op schoot.
‘Hoe is het nu met je, Quip?’ Hij keek me indringend aan.
‘Goed, hoor. Vriendelijk bedankt. Met jou ook, mag ik hopen?’ Ik keek hem ironisch aan.
‘We hadden het nu even over jou,’ zei hij halfzacht.
‘Hoe *is* het met je?’
‘Nou, het gaat uitstekend, hoor. Niets te klagen!’
‘Ja? Voel je je goed? Je ziet er goed uit, hoor. Gezond. Een beetje moe misschien. Werk je hard?’ Hij bekeek me zoals mijn huisarts ook weleens naar me kijkt.
‘Ja, ik geef toe... Frederique wil graag wat ruimer wonen. Ze wil eigenlijk naar Wassenaar. Daar wonen de meeste van haar vriendinnen...’
‘Ik hoor wat je zegt. Maar wat wil *jij*? Wil jij ook naar Wassenaar? Of werk je vooral zo hard voor Frederique?’ Hij keek me met enigszins waterige ogen aan. Ik werd nogal kriegelig van ’m.
‘Nou, we gaan wel de diepte in, Leen! Pijpje bier dan nog maar?’
Ik zette de lege flesjes weer naast de deur en pakte twee nieuwe. Terwijl ik her en der wat licht ontstak, verbaasde ik me over zijn gedrag. Toen we nog studeerden, en toen ik nog veel las (helaas kwam dat er de laatste jaren niet meer van), had ik Proust gelezen, nota bene samen met Leendert. We kozen om en om een klassieker en lazen die vervolgens simultaan. Zo ook die hele *Op zoek naar de verloren tijd*. Enorm veel gezever over een meidoornstruik, weet ik nog, maar af en toe werd het wel aardig. Ik herinnerde me dat de mens volgens Proust meerdere persoonlijkheden bezat

en dat je daarom, als je iemand maar lang genoeg niet had gezien, een compleet andere persoon kon aantreffen. Het was allemaal afhankelijk van de gebeurtenissen en ontmoetingen in iemands leven. Dit leek me altijd een nogal radicale doortrekking van de gedachte dat je verandert naarmate je ouder wordt. Maar wie weet verklaarde het Leenderts gedrag.

Volgens Proust kwam zo'n gedragsverandering meestal tot stand door een vrouw. Zou die Katja een zweverig type zijn dat hem geleerd had om over zijn gevoelens te praten? Toen ik me omdraaide nadat ik nog een lamp had aangeknipt, wilde ik weer gaan zitten, maar Leendert stond ineens naast de tafel. Hij pakte me vast, net als een paar uur eerder op Schiphol.

'Hoi,' zei hij. Hij streek over mijn armen, legde zijn hoofd even op mijn schouder en zei toen, terwijl zijn gezicht vlak bij het mijne was: 'Ontzettend fijn om je weer te zien.'

Ik bleef als bevroren staan. Hij nam weer plaats. Julia sprong nu bij hem op schoot.

'Wilden jullie eigenlijk geen kinderen?' vroeg hij terwijl hij Julia mijns inziens ietwat ruw behandelde. Ze leek het echter wel plezierig te vinden.

'Eh, jawel.' Ik ging zitten, nog steeds wat geschrokken. 'Maar na vier miskramen hebben we het maar opgegeven.'

Er viel een stilte, die ik liet voortduren, enerzijds omdat ik nog aan het bekomen was, anderzijds om hem te laten voelen wat een afstand hij tussen ons had laten ontstaan. Hij wist niet eens van de miskramen! besefte ik toen pas goed. En ik werd overvallen door

een somberheid die ik lang niet meer zo gevoeld had. Het kwam niet door de gedachte aan de miskramen, het kwam door het besef dat onze vriendschap alleen nog maar een herinnering was.

‘Ik kan me voorstellen dat dat heel heftig voor jullie is geweest,’ zei hij. Weer op zo’n halfzachte toon waar we vroeger zo’n hekel aan hadden.

‘Ach. Ja, dat was het ook wel enigszins, moet ik toegeven... Al is zoiets voor een vrouw natuurlijk moeilijker dan voor een man. Ik bedoel, het gebeurde allemaal in háár buik...’

‘Tuurlijk, tuurlijk,’ zei hij zeer begripvol. ‘Maar het moet voor jou toch ook heel verdrietig zijn geweest. Voor jullie allebei. Voor Frederique... Maar ook...’

‘Voor mij,’ vulde ik aan. ‘Ja, ik snap waar je heen wilt.’

‘Wij hebben nog een keertje met elkaar gezoend, weet je nog?’

‘Eh, nee. Sorry, dat kan ik me niet herinneren.’ Ik had geen zin om op deze grap in te gaan. ‘Wil je nog een biertje?’

‘Ik heb nog, dank je.’

Ik had eigenlijk ook nog, zag ik.

‘Heb je al honger? Dan zet ik de oven vast aan!’

‘Prima, hoor. Ga je gang.’

Ik draaide de oven naar 180 graden en nam met enige tegenzin weer plaats tegenover hem. Ik had weinig fiducia meer in het slagen van deze avond. Wat een teleurstelling was het geworden! En hij was hier nog maar net! Zou hij bij zijn ouders in Blaricum kunnen slapen? Ik had geen idee wat zijn plannen waren.